

PDF hosted at the Radboud Repository of the Radboud University Nijmegen

The following full text is a publisher's version.

For additional information about this publication click this link.

<http://hdl.handle.net/2066/82220>

Please be advised that this information was generated on 2019-09-16 and may be subject to change.

Hamas in de regering *Isoleren of integreren?*

De Palestijnse Hamas-beweging heeft enige tijd geleden een regering gevormd. De aanslagen en de vaak fel anti-Israëlische retoriek van Hamas maken de politieke integratie van deze beweging voor sommigen tot een schrikbeeld. Anderen zien Hamas juist als een groepering die voor de nodige bestuurlijke transparantie en democratische controle binnen de Palestijnse Autoriteit (PA) kan zorgen. Welke houding dient de internationale gemeenschap hierin aan te nemen?

In het Midden-Oosten zijn de afgelopen jaren islamitische bewegingen opgekomen die hebben geprobeerd een plaats te veroveren in het nationale politieke bestel. Deze bewegingen hebben vaak veel aanhang onder de bevolking. Hun toetreding tot het parlement – meestal na jaren van uitsluiting – kan dan ook gezien worden als een ontwikkeling die de volksvertegenwoordiging ten goede komt.¹

Deze ontwikkeling is ook zichtbaar bij de Palestijnse Hamas, die sinds haar oprichting een groeiende populariteit genoot, maar desondanks onvertegenwoordigd bleef binnen de PA. Hieraan kwam een einde toen maart jl. een door Hamas gevormde regering werd beëdigd, nadat de beweging via de partij 'Verandering en Hervorming' (*Al-Taghyir wa al-Islah*) de verkiezingen van 25 januari had gewonnen. Velen verdenken Hamas er echter van altijd een 'terroristische beweging' te blijven en de verkiezingen te gebruiken om de macht te grijpen en met hernieuwde kracht de strijd tegen Israël te hervatten. Anderen zien in Hamas' politieke integratie juist een kans een stem te geven aan een niet vertegenwoordigde groep. Hamas zou bovendien schoon schip kunnen maken binnen de door corruptie, chaos en machtsmisbruik geteisterde Palestijnse Autoriteit.²

De houding van de internationale gemeenschap is vooraansnog redelijk eensgezind: de Verenigde Staten, de Europese Unie, de Verenigde Naties en Israël stellen allemaal dat om als onderhandelingspartner geaccepteerd te worden, Hamas eerst de joodse staat moet erkennen, geweld moet afzweren en zich moet houden aan eerder gesloten akkoorden. De Arabische landen, huiverig voor soortgelijke ontwikkelingen binnen hun eigen grenzen, nemen een tweeslachtige houding aan: enerzijds willen landen

als Egypte en Jordanië ook graag een gematigder versie van Hamas zien; anderzijds ligt er grote druk op Arabische regeringen de groeiende armoede onder de Palestijnen te verminderen. Alle kijken zij gespannen uit naar welk beleid Hamas op de lange termijn uit zal stippelen.

Evolutie binnen de beweging

Om erachter te komen wat de door Hamas geleide regering precies gaat doen, wordt veelal afgegaan op uitspraken van Hamasleiders. Het nut hiervan is echter beperkt, aangezien er regelmatig tegenstrijdige uitspraken worden gedaan door verschillende leden van de beweging, waardoor een echte trend moeilijk te ontwaren is.³ Hetzelfde geldt voor het handvest van Hamas, een radicaal anti-Israëlisch (en soms zelfs antisemitisch) document, dat de beweging in 1988 publiceerde.⁴ Een bijna twintig jaar oud document kan niet meer als representatief worden beschouwd voor het beleid van de beweging van vandaag. Net als veel andere islamitische bewegingen in het Midden-Oosten is ook Hamas geen essentialistisch blok dat Israël per definitie altijd zal blijven bestrijden. Om een inschatting te kunnen maken van Hamas' beleid voor de toekomst is het dan ook beter te kijken hoe de beweging zich heeft ontwikkeld.

De evolutie die Hamas heeft doorgemaakt, laat zien dat de beweging die aan de verkiezingen heeft meegedaan een andere is dan die tijdens het begin van de eerste *intifada* (1987-1993) werd opgericht. In de communiqués van Hamas uit de jaren '80 en begin jaren '90 werd regelmatig gebruik gemaakt van klassiek-antisemitische thema's, zoals de vermeende onbetrouwbaarheid en hebberigheid van joden en de joodse moord op profeten. Deze werden vaak ondersteund door selectief geciteerde passages uit de Koran.⁵ Hoewel verwerpelijke uitspraken als deze *nooit helemaal verdwenen* zijn uit de publikaties van Hamas,⁶ zijn ze *in aantal sterk afgenomen* en in de wijdverspreide communiqués van de beweging lijken ze helemaal niet meer voor te komen.⁷

De matiging van Hamas bleef niet beperkt tot retoriek en begon concrete vormen aan te nemen na het sluiten van de Oslo Akkoorden tussen Israël en de PLO in 1993. Op basis van deze akkoorden werd

de Palestijnse Autoriteit (PA) opgericht, waarmee Hamas, naast Israël, nu ook rekening moest houden. De beperkingen die dit voor de beweging meebracht (Palestijnse afkeuring van geweld en bereidheid tot onderhandelen) zorgden ervoor dat Hamas uiteindelijk een tweesporenbeleid ging voeren: de 'bevrijding van heel Palestina' werd het uiteindelijk doel en de 'twee-statenoplossing', zoals die ook door Fatah en anderen werd nagestreefd, werd een tijdelijk doel, waar op korte termijn naartoe gewerkt kon worden. Deze twee-statenoplossing zou gebaseerd moeten zijn op een tijdelijke wapenstilstand (*hudna*), gekoppeld aan volledige Israëlische terugtrekking uit alle bezette gebieden en ontmanteling van alle nederzettingen. Op die manier kon Hamas door geduld (*sabr*) te tonen politiek relevant blijven, ogenschijnlijk zonder water bij de wijn te doen.⁸

Na het uitbreken van de Al-Aqsa-*intifada* in september 2000 werd de PA sterk verzwakt door Israëlische aanvallen en bereikten de Palestijns-Israëlische betrekkingen een diplomatiek dieptepunt. Hierdoor vielen de beperkingen van de Akkoorden van Oslo

Het Hamas dat aan de verkiezingen meedeed, is een ander Hamas dan dat van de eerste intifada

voor Hamas weg. Aanvankelijk wachtte de beweging af hoe de nieuwe opstand zich zou ontwikkelen. Ze maakte echter al snel gebruik van de mogelijkheden die de *intifada* bood om zelf het initiatief te nemen en ging zich steeds meer opwerpen als leider van de opstand door aanslagen te plegen op Israëlische doelen. Elke diplomatieke oplossing stelselmatig weigerend, ging Hamas weer oproepen tot het bevrijden van 'al ons gezegende land' (*kamil ardina al-mubarak*), waarmee zij aangaf de lange-termijnoplossing weer als een geschikte troef te beschouwen.⁹

Toch zou deze radicalisering slechts tijdelijk zijn. Toen de 'Road Map to Peace' de diplomatieke contacten tussen de PA en Israël weer verbeterde, zag Hamas zich opnieuw geconfronteerd met een toenemende beperking van haar bewegingsvrijheid. Aangezien Hamas niet beschouwd wilde worden als partij die een vreedzame oplossing tegenhield, koos zij uit zelfbehoud opnieuw voor een wapenstilstand. Ditmaal werden hieraan slechts de eisen verbonden dat Israël zich moest onthouden van militaire maat-

regelen en alle Palestijnse gevangenen vrij moest laten. Dit initiatief in de zomer van 2003 hield slechts zeven weken stand. Het toonde desondanks aan dat Hamas zich grotendeels kon onthouden van aanslagen en bovendien opnieuw bereid was concessies te doen ten aanzien van haar ideologie. De *hudna* werd nu immers expliciet niet meer verbonden aan de tijdelijke oplossing van twee staten, maar Hamas nam met veel minder genoegen.

In maart 2005, toen steeds meer Palestijnen zich openlijk uitspraken tegen voortzetting van het geweld en de Gazastrook enkele zware Israëlische aanvallen te verduren had gekregen, ging Hamas zelfs nog verder. Aangezien zij na de mislukte wapenstilstand van 2003 verscheidene keren gesteld had geen *hudna* meer te willen, moest ze met een andere oplossing komen. De *tabdi'a* (kalmte) die Hamas aankondigde bood hierin uitkomst. In tegenstelling tot de *hudna* uit 2003 beschouwde Hamas de *tabdi'a* als een unilateraal initiatief, dat simpelweg rust teweeg moest brengen, maar niet als een staakt-het-vuren akkoord. De beweging deed dan ook haar uiterste best duidelijk te maken dat ze niet terugkwam op eerder gedane uitspraken, maar met een nieuw en afgezwakt initiatief was gekomen.¹⁰

Door het begrip *sabr* dus steeds verder op te rekken met nieuwe tussenoplossingen, hield Hamas haar einddoel – de totale bevrijding van Palestina – officieel in stand, maar paste het zich stap voor stap aan de veranderde situatie aan. Deze veranderingen hebben de vernietiging van Israël, voor zover dit ooit een praktisch haalbare kaart was voor Hamas, dus tot een *theoretische notie* gereduceerd.

Integratie in de Palestijnse Autoriteit

Zoals Hamas haar standpunten ten aanzien van Israël geleidelijk matigde, zo paste ze ook haar ideeën over de Palestijnse Autoriteit aan. Na de oprichting van de PA weigerde Hamas haar te accepteren, omdat deze autoriteit tot stand was gekomen op basis van de Akkoorden van Oslo, die de beweging afwees. Dit bleef lange tijd het standpunt van Hamas en werd verder versterkt met het uitbreken van de tweede *intifada*. Omdat het zoeken naar een diplomatieke oplossing door het geweld naar de achtergrond werd gedrukt, kon Hamas haar afkeer van de PA en haar basis in 'Oslo' extra benadrukken.¹¹

Hamas' houding maakte echter al snel plaats voor een zekere berusting in de politieke realiteit. Hamas zag in dat de PA zich onmogelijk in de strijd zou

kunnen storten. Daarom probeerde de beweging een *alternatief leiderschap* op te zetten, dat wél zou functioneren op basis van gewapende strijd tegen Israël. Toen ook dit niet lukte, ging Hamas de situatie opnieuw bekijken. De lokale verkiezingen in 2004 hadden de beweging al een kans geboden haar populariteit te vertalen naar politieke macht, zonder dat dit ten koste was gegaan van haar geloofwaardigheid; de Palestijnse gemeentebesturen stonden immers volledig los van de Akkoorden van Oslo. De groeiende steun voor Hamas, de steeds luider wordende roep om een einde aan het geweld en veranderingen binnen de PA deden de beweging uiteindelijk besluiten mee te gaan doen aan de parlementsverkiezingen, en wel om 'de natie op alle gebieden te dienen en om het falen op het politieke front aan te pakken'. Hamas kon dit doen omdat de Al-Aqsa-*intifada* de Akkoorden van Oslo had 'vervangen', waardoor deze de toetreding van Hamas tot de PA niet meer in de weg stonden.¹²

Het besluit tot de PA toe te treden betekende een belangrijke verandering ten opzichte van het eerdere beleid. Net als in haar strijd tegen Israël had Hamas getoond dat ze, door haar ideologie in een ander licht te bezien, mee kon gaan in de politieke ontwikkelingen zonder daarbij ongeloofwaardig te worden. De deelname van Hamas aan de verkiezingen moet dan ook niet gezien worden als een op zich zelf staand feit, maar als een voorlopig laatste fase in een ontwikkeling die al lang geleden begonnen is.

Wat brengt de toekomst?

Hamas wordt dus niet door een onveranderlijke ideologie geregeerd. Zij maakt met het oog op de politieke mogelijkheden en beperkingen voortdurend een inschatting van haar belangen en weegt af wat het beste beleid is. Voor de toekomst betekent dit dat als Hamas gelooft dat haar belangen het beste gediend kunnen worden binnen de regering, ze waarschijnlijk geen risico's zal nemen door Israël uit te dagen met aanslagen. Andersom is dit echter ook het geval: als Hamas tot de conclusie komt dat een toekomst als 'gewone' politieke partij geen zin heeft vanwege de beperkingen die haar worden opgelegd, dan zal ze waarschijnlijk de wapens weer oppakken.

Als Hamas de komende jaren de kans krijgt haar politieke mandaat te verzilveren, zal de beweging niet zomaar overgaan tot erkenning van Israël. Een mogelijk scenario is dat Hamas (wellicht via een bemiddelaar) met Israël wil onderhandelen, waar-

bij een langdurige wapenstilstand aan het einde van een vredesproces het hoogste is dat de beweging bereid zal zijn aan te bieden.¹³ Een *directe erkenning van Israëls bestaansrecht en volledige ontwapening zijn vrijwel uitgesloten*. Hamas zou daarmee immers niet alleen haar eigen standpunten verloochenen, maar zij zou ook dezelfde fout begaan die Fatah al eerder maakte: alle troefkaarten uit handen geven voordat het vredesproces begonnen is. Wat de binnenlandse politiek betreft, zal Hamas zich eerst willen nestelen, de rust willen bewaren en werken aan verbetering van de levensomstandigheden van de sterk verarmde Palestijnse bevolking.

Het is echter maar de vraag of Hamas het zo lang vol zal houden in de regering. De politieke omstandigheden waarin Hamas opereert, worden namelijk sterk beïnvloed door twee factoren: de internationale gemeenschap en Israël enerzijds en de door Fatah geleide Palestijnse politieke elite anderzijds. De Verenigde Staten en de EU houden vooralsnog vast aan hun boycot van de nieuwe Palestijnse regering door hun *directe financiële hulp* op te schorten.¹⁴ Dit wordt slechts ten dele opgevangen door de toegezegde financiële steun van enkele Golfstaten en Poetins assistentie. Bovendien draait Israël door afsluitingen, militaire acties en opschorten van hulp de duim-schroeven ook steeds verder aan. Dit alles sluit naadloos aan bij het unilaterale beleid dat de Israëlische premier Ehud Olmert wil gaan voeren als gevolg van zijn idee dat Israël geen onderhandelingspartner heeft aan Palestijnse zijde.

Naast de beperkende maatregelen die de internationale gemeenschap heeft getroffen, heeft ook Fatah pogingen ondernomen het Hamas moeilijk te maken. Zo probeerde Fatah enkele weken na de verkiezingen bepaalde ministeries nog snel te voorzien van ambtenaren van eigen signatuur. Bovendien is de positie van president Abbas versterkt ten opzichte van de regering en het parlement, om zo Hamas enigszins de wind uit de zeilen te nemen.¹⁵ Daar komt nog bij dat Fatah niet werkelijk van zins lijkt Hamas een kans te geven haar taak als regering te vervullen. Zo zou de partij van Abbas en wijlen Yasser Arafat proberen aan te sturen op nieuwe, vervroegde verkiezingen, waarin Hamas dan alsnog verslagen zou moeten worden.¹⁶

De pogingen van de Verenigde Staten, de EU, Israël en Fatah Hamas te dwarsbomen versterken elkaar in bepaalde opzichten. Zo probeert president Abbas zich duidelijk op te werpen als een 'gematigd'

alternatief waarmee, anders dan met Hamas, wél onderhandeld kan worden. Hoewel Israël dit tot nog toe heeft afgewezen, hebben verscheidene Europese politici al geopperd de financiële steun te hervatten, maar dit nu via de president te laten lopen.¹⁷ Dit is ironisch, aangezien onder Arafat juist ettelijke pogingen zijn gedaan de positie van de president ten opzichte van het parlement (financieel) te verzwakken. Abbas gebruikt tevens het argument dat de PLO, waarvan hij de leider is, de organisatie is die werkelijk over de onderhandelingen met Israël gaat, en niet de PA. Dit zou betekenen dat de parlementsverkiezingen geen enkel effect hoeven te hebben op het vredesproces, aangezien het Palestijnse parlement geen onderdeel van de PLO is.¹⁸

De rol van de internationale gemeenschap

Hamas heeft zich door de jaren heen sterk ontwikkeld en getoond flexibel en pragmatisch te kunnen zijn. Een blijvende boycot van de Palestijnse regering door de Verenigde Staten, de EU en Israël, te zamen met de pogingen van Fatah om de nieuwe regering te

internationaal toezicht, waardoor deze niet bij terroristen terecht kan komen – kan daarom beter hervat worden. Op die manier kan Hamas in staat gesteld worden de PA weer op te bouwen na enkele jaren van geweld en orde en rust terug te brengen in de chaotische en penibele toestand waarin de Palestijnen verkeren. Tevens is het van groot belang dat de internationale gemeenschap zich niet laat verleiden toch weer te gaan onderhandelen met Fatah om zo Hamas te ontwijken. Deze klap in het gezicht van de Palestijnen, die hiermee hun keuze tijdens de verkiezingen openlijk afgewezen zien, zal de populariteit van Hamas zeker niet doen verminderen. Bovendien zal Fatah het democratische spelletje mee moeten spelen, ook als dat nadelig uitpakt voor die beweging.

Als Hamas werkelijk in staat gesteld wordt te integreren in de politiek, ligt het gezien de voorgeschiedenis van de beweging in de lijn der verwachting dat ze zich langzaam maar zeker verder zal matigen. Een vergelijk met Israël hoeft dan geen onmogelijkheid te zijn. Als de huidige isolerende trend door de internationale gemeenschap zich echter voortzet, zal Hamas opnieuw een afweging van haar belangen maken en wellicht concluderen dat er meer succes te behalen valt met terugkeer naar geweld.²⁰ In zo'n geval zal ook de Palestijnse bevolking tot de conclusie moeten komen dat er op diplomatiek gebied weinig veranderd is en dat de PA feitelijk nog steeds bestuurd wordt door dezelfde elite als voorheen. Als dit besef eenmaal goed is doorgedrongen, is het slechts wachten op een nieuwe *intifada*.

Hamas wordt niet door een onveranderlijke

ideologie geregeerd

ondermijnen, kan er echter toe leiden dat Hamas de politiek als doodlopende weg gaat zien. Hamas' verdediging van een aanslag door de Islamitische Jihad op 17 april (waarbij negen doden vielen) zou gezien kunnen worden als een teken van Hamas' toenemende frustratie over de huidige gang van zaken.¹⁹

Het is daarom van groot belang dat de internationale gemeenschap haar invloed aanwendt om Hamas van een eventuele terugkeer naar het geweld te weerhouden. *Isoleren* is wat dit betreft een *onverstandig beleid*. Wellicht zal Hamas in de toekomst onder grote druk bereid zijn wat water bij de wijn te doen, maar dit zal de onderliggende machtsverhoudingen en problemen niet werkelijk veranderen. Ook financiële hulp die de Palestijnse regering negeert, is niet de oplossing. Dit leidt hoogstens tot een tijdelijke verlichting van de financiële nood. Elke vorm van hulp die de democratisch gekozen vertegenwoordigers van het Palestijnse volk omzeilt, is uiteindelijk toch slechts pappen en nathouden.

De financiële steun aan de PA – eventueel onder

Noten

- 1 Roel Meijer, 'Moslim Broederschap maakt zich op voor de democratie van morgen', in: *ZemZem*, jrg. 1, nr 2, 2005, blz. 53-61.
- 2 Zie bijv. Laurie King-Irani, 'The Hamas victory: democratization – but not what the US expected', in: *The Electronic Intifada* (internet: <http://electronicintifada.net>), 28 januari 2006; *Ha'aretz*, 25 januari 2006.
- 3 Zie bijv. *Al-Sharq al-Awsat*, 27 februari 2006; *The Times*, 7 april 2006.
- 4 Voor een Engelse vertaling van dit handvest, zie Khaled Hroub, *Hamas – Political Thought and Practice*, Washington D.C.: Institute for Palestine Studies, 2000, blz. 267-291.
- 5 Voor de communiqués van Hamas tijdens de eerste *intifada*, zie Jean-François Legrain, *Les voix du soulèvement palestinien, 1987-1988*, Cairo: Centre d'études et de Documentation économique, juridique et sociale (CEDEJ), 1991; Shaul Mishal

- & Reuben Aharoni, *Speaking Stones – Communiqués from the Intifada Underground*, Syracuse, NY: Syracuse University Press, 1994, blz. 201-285.
- 6 Zo publiceerde *Filastin al-Muslima* in 2001 – dus vlak na het begin van de tweede *intifada* – een maandelijks exegetisch artikel waarin de rol van de joden in een bepaalde Koranpassage werd behandeld. Daarbij werd de situatie uit het 7de-eeuwse Arabisch Schiereiland vaak moeiteloos toegepast op de situatie in de 21ste eeuw. De schrijver hiervan was ene Salah al-Khalidi.
  - 7 Voor de communiqués van Hamas, zie www.palestine-info.net/arabic/hamas/statements/statements.htm
  - 8 Mishal & Avraham Sela, *The Palestinian Hamas – Vision, Violence and Coexistence*, Columbia, NY: Columbia University Press, 2000, blz. 73-74; Hroub, *a.v. noot 4*, blz. 69-84; *ibid.*, 'Die aktuelle Politik von Hamas – Überleben ohne Strategie', in: *Inamo*, jrg. 8, nr 32, winter 2002, blz. 15-17.
  - 9 Zie bijv. "Hamas" Tad'u ila Ish'al al-Ard taht Aqdam al-Muhtall', in: *Al-Risala*, nr 183, 23 november 2000, blz. 5.
  - 10 'Bayna al-Ta'hd'i'a wa al-Hudna: Wad' Hajar al-Zawiya li Ta'sis Nizam Siyasi Filastini Jadid', in: *Al-Risala*, nr 225, 24 maart 2005; Tariq Hasan, 'Khalid Mish'al fi Nadwa bi al-Ahram', in: *Al-Abram*, 30 maart 2005.
  - 11 Voorbeelden van deze houding zijn er te over. Zie bijv. 'Hal al-Sulta al-Filastiniyya Ma'niyya bi Istimir al-Intifada.. wa Madha Turidu minha?', in: *Al-Risala*, nr 179, 26 oktober 2000, blz. 7; 'Khiyar al-Sulta bayna 'Awdat al-Tafawud aw Istinzaf al-'Udw li Dahrihi', in: *Filastin al-Muslima*, nr 12, december 2000, blz. 18.
  - 12 *Ha'aretz*, 13 maart 2005; zie ook het verkiezingsprogramma van 'Verandering en Hervorming', internet: www.elections.ps, blz. 3.
  - 13 Dit is ook het standpunt dat in een interview gegeven werd door de Palestijnse premier en Hamaslid Isma'il Haniyya: zie *Washington Post*, 26 februari 2006; *Al-Sharq al-Awsat*, 27 februari 2006.
  - 14 Begin mei besloot 'het Kwartet' (de Verenigde Staten, EU, VN en Rusland) echter wel steun direct aan de Palestijnse bevolking te schenken, om zo de regering-Hamas te omzeilen. Zie *BBC* (internet: www.bbc.co.uk), 10 mei 2006.
  - 15 *BBC* (internet), 13 februari 2006; Graham Usher, 'Breaching the iron wall', in: *Al-Abram Weekly*, nr 782, 16-22 februari 2006; *Al-Sharq al-Awsat*, 17 februari 2006.
  - 16 'Limadha Rafadat al-Fasa'il al-Filastiniyya al-Musharaka fi al-Hukuma?!', in: *Filastin al-Muslima*, nr 4, april 2006, blz. 39; Charmaine Seitz, 'Fatah Ventures into Uncharted Territory', in: *Middle East Report* (internet: www.merip.org), 19 april 2006; Graham Usher, 'Converging on Abbas', in: *Al-Abram Weekly*, nr 792, 27 april-3 mei 2006.
  - 17 *NRC Handelsblad*, 24 februari 2006; *BBC* (internet), 28 april 2006.
  - 18 *Daily Star*, 27 april 2006.
  - 19 'Isolated, in its violent corner', in: *The Economist*, vol. 379, nr 8474, 22 april 2006, blz. 39
  - 20 Een Hamas-leider stelde tijdens een toespraak bij een demonstratie dat een poging de regering te laten falen 'een terugkeer naar de politiek van martelarenaanslagen [...] in het hart van de zionistische entiteit betekent'. Zie *Al-Sharq al-Awsat*, 15 april 2006.

Joas Wagemakers is als aio verbonden aan de Radboud Universiteit Nijmegen. Zijn onderzoek richt zich op de rol van geweld binnen de jihadi-salafi-beweging in het Midden-Oosten.

Naschrift

Half mei brachten Palestijnse gevangenen van verscheidene organisaties een document naar buiten waarin zij te kennen gaven hun aanslagen binnen Israël te willen staken en een Palestijnse staat te accepteren binnen de bezette gebieden. In de laatste week van juni leek het er sterk op dat de leden van de Hamas-regering zich achter dit document zouden scharen. Als hier sprake is van een werkelijke matiging van de kant van Hamas, zou dat zeker niet vreemd zijn; de beweging heeft immers al vaker onder druk concessies gedaan ten aanzien van haar ideologie.

Het is echter ook nu van groot belang niet voorbij te gaan aan de factoren die het beleid van de beweging mede bepalen. Als Israël en de internationale gemeenschap niet bereid zijn de democratisch gekozen Hamas-regering te accepteren, zal die beweging eerder geneigd zijn haar parlementaire beleid te laten wijken voor een militaire strategie. Als Fatah zich bovendien weer opwerpt als 'gematigd' alternatief voor Hamas en met het document aan de haal gaat, zal deze houding alleen maar toenemen.

Vooralsnog voldoet het document in elk geval niet aan de eisen die Israël, de Verenigde Staten en de EU hebben gesteld aan Hamas. De kans dat dit plan niet slaagt of misschien zelfs na aanvankelijk optimisme in veel geweld ontaardt, is dan ook groot. Hoewel dit wellicht volgens sommigen de 'ware aard' van Hamas zou aantonen, zou het veeleer te maken hebben met de houding van de internationale gemeenschap, die niet bereid lijkt de Palestijnse politieke verhoudingen serieus te nemen.

[Joas Wagemakers]